

Inddragelsesmatrix

Brugerinddragelse i forskning

Hvad er inddragelsesmatrixen og formålet?

Inddragelsesmatrixen er et værktøj, der skal styrke samarbejdet mellem brugere og forskere. Værktøjet understøtter en dialog mellem brugerne og forskere om brugernes involvering i en forskningsproces. Det understøtter afklaring af roller i de forskellige dele af en forskningsproces. Og dermed fungerer det som en forventningsafstemning mellem brugere og forskere.

Hvordan kan man bruge inddragelsesmatrixen?

Inddragelsesmatrixen er bygget op om fem forskningsfaser (lodret) og fem roller som brugere kan indgå i (vandret). Brugere kan opfylde forskellige roller i forskellige forskningsfaser. Kombinationen af faser og roller giver en matrix 25 muligheder.

I samarbejde med brugerne kan forskeren bruge matrixen som en guide i dialogen med brugerne, der skal indgå i forskningsprojektet. Dialogen skal handle om hvilke roller brugeren har mulighed for at varetage i forskellige faser. Det man bliver enige om, kan man notere i det relevante felt. På den måde kan man forventningsafstemme, hvad brugeren vil og kan bidrage med i hver fase.

Samarbejde: Matrixen kan bruges forud for et projekt til at afstemme forventninger om brugernes roller. Det er vigtigt, at forskeren stiller åbne og nysgerrige spørgsmål, og ikke drager for hurtige konklusioner, men understøtter, at brugeren kan udtrykke sig frit. Dialogen kan tages en-til-en med hver bruger, så brugeren indgår på den måde, der passer bedst til vedkommende.

Forskeren kan præsentere matrixen herunder faser og roller kort og præcist. Herefter kan forskeren spørge brugeren, hvordan de ser deres rolle i faserne. Måske skal rolle og faser uddybes og gøres konkrete, for at brugere og forsker sammen får et fælles billede af samarbejdet og aktiviteter. Forsker og bruger kan have forskellige forventninger til hvilken rolle, brugeren kan spille i hvilke faser. Her er det vigtigt at bruge matrixen som et dialogværktøj til at få en større forståelse for hinanden og sammen finde en fælles rollefordeling.

Dialogen kan tages ved at bruge selve matrixen printet på et A4ark, men kan også tages ved at lave og printe kort ud med rollerne og faserne, og ud fra dem tage dialogen med brugerne.

Matrixen kan også bruges retrospektivt (bagudrettet) som udgangspunkt for en evaluering og en drøftelse af hvilke roller brugeren spillede i hvilke faser.

Inddragelses- matrix PPI – forskning, Inspireret af De Witt et al, 2018 & Smits et al, 2019 og 2020	Brugerrolle i forskningsprocessen										
	Lytteren, modtager information	Aktiv lytter, bidrager aktivt med information og giver feedback	Råd giver, Aktivt samarbejde	Partner, medforsker	Initiativtager, Beslutningstager, initiativtager						
Forskningsfase, Nielsen et al, 2018		Forskningside	Planlægning og design	Udførelse og dataindsamling	Analyse og resultater	Formidling, evaluering					

Forstå brugerrollerne

I denne inddragelsesmatrix er det vigtigt at understrege, at rollerne kan være lige betydningsfulde, de er blot forskellige og afhænger af det konkrete projekt. Der er kun tale om roller, der handler om samarbejde og inddragelse af brugere i forskningsprocessen. Der er ikke tale om kliniske brugerroller eller roller som informanter eller forskningsobjekter.

Lytteren, modtager information: En mindre aktiv, men fortsat vigtig rolle, hvor brugerne modtager information om forskningsprojektet, og har mulighed for at stille afklarende spørgsmål

Aktiv lytter, bidrager aktivt med information og giver feedback: En rolle, hvor brugerne inviteres til at stille spørgsmål, give feedback og dele deres holdninger. De har ikke direkte indflydelse, men giver information ind i projektet.

Rådgiver, aktivt samarbejde: En rolle, hvor brugerne indgår i aktivt samarbejde med forskerne og giver råd i forhold til projektet. De får løbende feedback fra forskeren om hvilke af deres inputs, der er blevet anvendt i projektet og hvordan.

Partner, medforsker: En rolle, hvor brugerne indgår som partner i projektet ved at samarbejde med forskeren som medforsker.

Beslutningstager, initiativtager: En rolle, hvor brugerne er meget aktive i projektet ved at tage initiativ og træffe beslutninger.

Forstå forskningsfaserne

Forskningsfaserne er beskrevet herunder. De kan uddybes og tilpasses det enkelte projekt og nuanceres i underopgaver, som brugere kan inddrages i.

Forskningsidé: Denne fase handler om at identificere og prioritere forskningsindsatsen. Dette foregår på baggrund af en diskussion om de problemstillinger, som brugerne erfarer eller oplever i forhold til deres brug af sundhedsydelser, pleje og behandling samt af deres sundheds- og sygdomstilstand. På baggrund af denne diskussion formuleres forskningsspørgsmål.

Brugerinddragelse i denne fase kan medvirke til prioritering af forskningen, skabe ejerskab hos brugerne samt medvirke til at øge forskningens relevans ud fra brugernes perspektiv.

Planlægning og design: Denne fase handler om at planlægge forskningens design, data- og analysemetoder med udgangspunkt i formålet med forskningen, samt at beskrive og redegøre for forskningsdesign og -metoder i projektbeskrivelsen.

Brugerinddragelse i denne fase kan medvirke til øget tydelighed i formålet og det forventede udbytte af forskningen, samt styrke forskningens relevans for brugerne og bidrage til de forskningsetiske overvejelser.

Udførelse og dataindsamling: Denne fase handler om rekruttering af informanter/deltagere, udarbejdelse af relevante informations- og forskningsmaterialer samt planlægning og indsamling af data.

Brugerinddragelse i denne fase kan medvirke til at understøtte rekruttering af informanter/deltagere, tilpasse informations- og forskningsmaterialer til informanter/deltagere samt bidrage til relevansen og troværdighed i dataindsamlingen, for eksempel ved at bidrage til at udføre interviews.

Analyse og resultater: Denne fase handler om at bearbejde, analysere og fortolke forskningens resultater eller fund.

Brugerinddragelse i denne fase kan medvirke til identificering af praksis- og brugerrelevante resultater eller fund, samt bidrage til vurdering af resultaternes eller fundenes gyldighed ud fra et brugerperspektiv.

Formidling og evaluering: Denne fase handler om at monitorere og evaluere forskningsprocessen, herunder brugerinvolveringens betydning for forskningen, samt at formidle forskningens resultater eller fund,

Brugerinddragelse i denne fase kan medvirke til formidlingen af forskningens resultater og fund i et mere tydeligt, praksisnært og brugervenligt sprog samt øge tilgængeligheden og udbredelsen af forskningens resultater og fund til offentligheden.

Anbefalinger til forskeren

- Inddrag både individuelle brugere og brugerorganisationer
- Tag samtalen et rart sted i trygge og rolige omgivelser for brugeren for eksempel uden for sundhedsvæsenet sædvanlige rammer.
- Tag initiativ til at starte samtalen med brugerne tidligt i processen, og understreg at brugerne er eksperterne på livet med sygdom, og at deres ideer og inputs betyder noget.
- Lav aftaler om samarbejdet, men gør det ikke nødvendigvis for alle faser på en gang, men tag en fase ad gangen, så samtalen bliver så konkret som mulig.
- Tag dialogen med alle involverede brugerne om matrixen flere gange i forskningsprojektet, og inkluder den i projektplanlægning.
- Medbring og brug matrixen samtaler med brugerne om deres forventninger, roller og opgaver.

- Se både tilbage på tidligere faser og frem på næste fase, når I sammen ser på matrixen.
- Vær opmærksom på, at 'ingen samarbejde' også kan bruges i faserne, hvis der er hensigtsmæssigt for projektet og ønsket af brugeren, selvom det ikke er den del af matrixen.
- Overvej, om nogle roller kræver honorering af brugerne, samt mere eller mindre tid, og lad det indgå som en del af dialogen med brugeren.
- Det er vigtigt, at der bliver talt og skrevet i et forståeligt sprog.

Guiden er inspireret af:

De Wit et al. Preparing researchers for patient and public involvement in scientific research: Development of a hands-on learning approach through action research. Health Expectations. 21:752–763. 2018

Smits et al. The Involvement Matrix, Involvement of patients in projects and research Practical Guide. Center of Excellence for Rehabilitation Medicine Utrecht. 2019.

Smit et al. Designing a tool to support patient and public involvement in research projects: the Involvement Matrix. Research Involvement and Engagement 6:30. 2020

Nielsen et al, Forskerens perspektiver på patientinddragelse i forskning. Ugeskr Læger, 180. 2018.

Guiden er oversat og udarbejdet af ViBIS i samarbejde med Center for Klinisk Forskning på Regionshospital Nordjylland samt UCN.